

FEJÉR LIPÓT

a magyar matematikatanítás egyik
legnagyobb egyénisége

„Kívülállónak nem lehet elmondani, hogy milyen volt Fejér Lipót. Óriás volt. Földöntúli vizsgatalás a puszta lény. Aki nem ismerte, az valamit nem tud a világról, és sohasem fogja megtudni.” (Ottlik Géza)

Fejér Lipót 1880. február 9-én született Pécsen. Eredeti neve Weisz Leopold volt, húszéves korában magyarosította a századforduló táján kialakult szokás szerint. Nem volt csodagyerek - a tanulással kezdetben problémái voltak. Matematikából magántanárt kellett mellé fogadni, apja rövid időre ki is vette őt az iskolából. Később megszerette a matematikát, olyannyira, hogy 17 éves korában kiemelkedő eredményt ért el egy országos versenyen. Elsősorban a geometriai feladatok megoldásában mutatkozott meg különös tehetsége. Már ekkor jellemző volt rá, hogy mindig elegáns, a lehető legegyszerűbb megoldásra törekedett. Egyetemi tanulmányait Budapesten kezdte, később Berlinben, majd Göttingenben és Párizsban tanult.

20 évesen, még egyetemista korában, Fejér jelentős felfedezést tett közzé egy már lezártak hitt terület, a Fourier-sorok elméletében. Bebizonyította, hogy egy mindenütt folytonos függvény Fourier-sorának egy rögzített helyen vett részletösszegei helyett, ha azok számtani közepeinek a sorozatát vesszük, akkor ez az új sorozat már konvergens. Az 1900-ban megoldott problémát a Francia Tudományos Akadémia folyóiratában publikálta. Két évvel később e cikk alapján doktorált a Műegyetemen, valamint ennek köszönhetően figyelt fel rá a világhírű francia matematikus, Poincaré is.

Fejér Lipót 1902 és 1905 között Budapesten, majd hat éven át Kolozsvárott tanított. 1911-ben kinevezték a budapesti Tudományegyetem professzorává és élete végéig a budapesti egyetem tanára maradt. Külföldről sok előnyös ajánlatot kapott, ő azonban mindvégig hű maradt hazájához és egyeteméhez. Ebben az időszakban, az első világháborút követően, sok magyar tudós távozott az országból, köztük Pólya György és Neumann János. Fejér Lipótnak sikerült itthon olyan magas szintű matematikai iskolát kialakítani, amelyben utóbb világhírűvé lett matematikusok nevelkedtek, mint például Erdős Pál, Kalmár László, Turán Pál vagy Szász Pál. Neumann János szülei felkérték Fejért, hogy foglalkozzon az alig nyolc éves fiúkkal, aki már akkor kitűnt tehetségével. Fejér Lipót keze alatt Neumann János a 20. század egyik legnagyobb matematikusa lett.

Matematikai kutatásainak eredményeit 109 cikkben tette közzé. Kiemelkedő sikereket ért el többek között a folytonos függvények, a hatványsorok, az interpoláció, a polinomok, az algebrai egyenletek elméletének területén, de kedvelte az elemi matematikát is. A Bolyai János Matematikai Társulat tiszteletbeli elnöke volt. Tagjai közé választotta őt a Magyar, a Bajor és a Lengyel Tudományos Akadémia, a Calcuttai

Matematikai Társaság, díszdoktorrá avatták a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen és az amerikai Brown Universityn.

Fejér igazi tanáregyéniség volt. Egyik tanítványa szerint nagyon rövid - egy óránál rövidebb - és nagyon szép előadásokat tartott. Az órák menetét mindig nagyon részletesen előre átgondolta, igyekezett izgalmassá, szinte drámaivá tenni előadásait. Megpróbálta tanítványaival együtt újra átélni egy-egy elmélet keletkezését: óráit úgy építette fel, ahogyan ő a tételek eredeti megalkotását képzelte.

Egyéniségét emberi melegség, közvetlenség, humor, önzetlen segítőkészség jellemezte. Széleskörű műveltséggel rendelkezett, tehetségesen zongorázott, szívesen mondott verset. Baráti szálak fűzték Ady Endréhez, Balázs Bélához, Babits Mihályhoz, Karinthy Frigyeshez, Ottlik Gézához, Jászi Oszkárhoz, Komjáthy Aladárhoz, Lengyel Menyhérthez, Kisfaludy Stróbl Zsigmondhoz.

1939-ben súlyos műtéten esett át. Ettől kezdve sokat betegeskedett és a háborús szenvedések is megviselték egészségét és kedélyét. A fasizmus előretörésével élete állandó veszélyben forgott, ő mégis Budapesten maradt. 1944-ben kényszernyugdíjazták mint „nemzettől idegen elemet”. Ugyanez év decemberében nyilasok sorakoztatták fel a Tatra utcai ház többi lakójával együtt a Duna-partra induló menetbe. Egy bátor ember közbenjárása mentette meg életét. A háborút ugyan túlélte, de mivel lakását bombatalálat érte, fűtetlen intézeti szobájában vészelt át a telet. A II. világháború után újra bekapcsolódhatott a hazai és a nemzetközi tudományos életbe, de az átélt megpróbáltatások és a betegség lassan felőrölték erejét és idegrendszerét. Életének utolsó két évét súlyos betegen, kórházban töltötte. 1959. október 15-én hunyt el Budapesten.